

Kunskap om gångna tider via domböcker

Jonny Olofsson - MHSF 22 september 2024

jonnyolof95@gmail.com

Bakgrund

- Släktforskat i 10 år
- Farmor född i Tostared, farfar i Sätilla
- De flyttade som gifta till Borås, där jag är uppväxt
- Släkt främst i Tostared, Sätilla, Hajom, Fotskäl, Hyssna och Seglora
- Längre tillbaka har jag hittat präst- och adelssläkter i Småland

Om släktforskningen

Hjälpmedel

- Disgen
- ArkivDigital, kyrkböcker mm
- Mantalslängder, jordeböcker, kartor
- Nätet

Hemsida www.jonnyolof.se

Min släktdatabas

Jonny Olofssons Släktforskning

The past is never dead. It's not even past.
William Faulkner

På hemsidan ligger resultat av forskning av mina anor (men också Lottas). Så långt det går vill jag försöka förstå deras samhällen och deras levnadsförhållanden, alltid med tanken på något sätt ständigt är närvarande.

Bölabron under Hårsås

Bölabron verkar ha varit benämningen på en plats (och är det väl fortfarande). Enligt (7) avser ordet "bölabro" en På stället fanns vid slutet av 1800-talet torp under Friared Prästgården, under Hårsås samt under Nödinge Storeg Backagård. Lotta Larsdotter (min farfars mormor) var född på Bölabron under Hårsås 1849. Den första i släkten på varit Lottas farmor **Karin Torkelsdotter** som flyttade hit 1804 som gift med Sven Börjesson. Sven dog redan 1808 (ansluten till Lantvärnet, ett förband som sattes upp i samband med det pågående kriget mot Ryssland). Karin gift **Gunne Nilsson** från Hyssna.

Lantmäteriet 1890. Utsnitt.

Intressen

Mer och mer intresserad av levnadsförhållanden förr på landsbygden, t.ex.:

- Jordbruk, boskapsskötsel och annan försörjning
- Handel, kultur, religion
- Indelningsverket, ständiga knektehållet
- Skatter och besvär
- Sociala relationer, bönder, torpare, präster, adel, soldater, tjänstefolk
- Jordägande
- Ämbetsmän och deras roller
- Lagar, regler och rättsskipning

Domböcker speglar sådant. Namngivna personer framträder med sina berättelser. Forska på dessa...

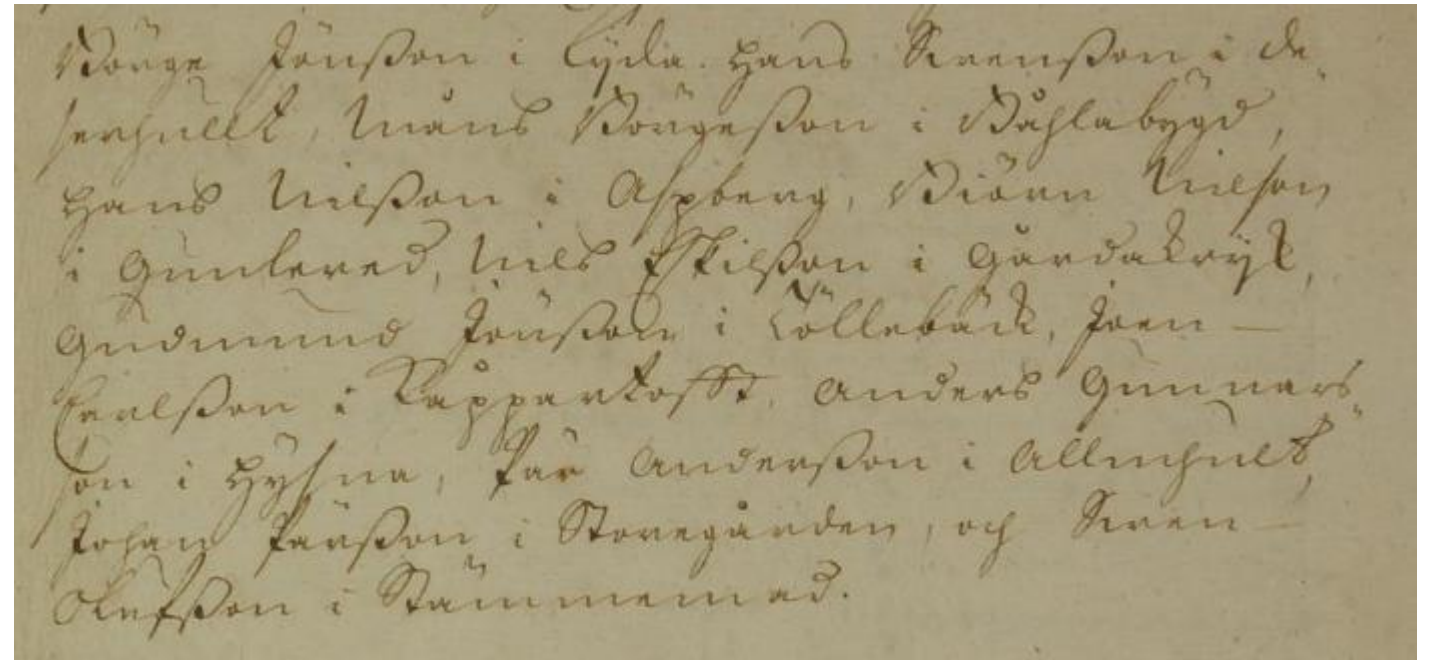
Börjat studera protokoll från Marks häradsrätt, med tonvikt på början av 1700-talet

Därmed över till domböckerna...

Häradstingen

- Första instans på landsbygden
- Vinter-, sommar- och höstting
- 4-5 dagar,
- Häradshövdingen ordförande (vid tiden Daniel Lagerqvist)
- Nämnd om 12 personer
- Kronofogde och länsmän

Nämnden vid vintertinget 1717, Skene

Wongen Jänsson i Lijla. Gunde Knarsson i de
Jungell, Wärd Wongen i Döflabygd,
Gunde Nilsson i Apobary, Vidan Nilsson
i Gundebygd, Wärd Nilsson i Gundebygd,
Gunde Nilsson i Lollabark, Jean
Carlsson i Lappantofta, Anders Gunde
i Gundebygd, Wärd Carlsson i Allingull,
Johan Nilsson i Wonnegundebygd, Wärd
Olsson i Wonnegundebygd.

Metod, domböcker

- Läsning av protokoll för Marks häradsrätt 1700-1736
- ArkivDigital, renoverade domböcker
- Transkriberar valda mål
- Försöker tolka
- Viss forskning på intressanta personer
- Kommenterar och lägger ut på webbsida [Från domböcker - Marks härad - Jonny Olofsson](#)
- Pdf-version, sökbar, med innehållsförteckning

Hjälpmedel, domböcker

- Anderö & Thorsell; Läsebok för släktforskare
- Leshjälp på Rötters Anbytarforum, [Index | Anbytarforum \(rotter.se\)](#)
- SAOB en guldgruva för gammaldags ord, [Svenska Akademiens ordbok | SAOB](#)
- Släktdata, [Släktdata - Sökning \(slaktdata.org\)](#)
- 1734 års lag, [Lagsamling \(wisberg.se\)](#)
- Bokbörsen, [Begagnade böcker, kurslitteratur. Antikvariat | Bokbörsen \(bokborsen.se\)](#)

Något om målen

- En stor del utspelar sig vid tiden för Stora nordiska kriget 1700-1721
- Det rör sig t.ex. om:
 - Jordförsäljningar
 - Lån- och skuldärenden
 - Olaga skogsavverkning
 - Försummelse av skjutsplikt, skötsel av vägar och broar
 - Tvister om tjänstefolk
 - Sabbatsbrott
 - Okvädningsord och slagsmål
 - Lägersmål – lönskaläge, hor, oäkta barn

Skatteköp av Holmåkra Kronogård, Surteby

Hösttinget 1719

102. Samma dag infunno sig åboarne uppå Hollmåckra Cronogården kallad ½, Pär Andersson och Lars Bengtsson, protesterandes i högsta måtto emot Öfwerst Lieutenantskans Wälborne Fru Barbara Sinklares ansökning at få lösa till sig skatterättigheten uppå bem:te Hollmåckra Cronogården, som är augment till Wälborne Fru Öfwerst Lieutenantskans rusthåld Hollmåckra

- Holmåkra – rusthåll under Västgöta kavalleriregemente, tillhörigt fru Sinclair
- Holmåkra Kronogård – augment till rusthållet, Per och Lars åbor
- Skatteköp av kronohemman – bönder fick köpa besittningsrätt av kronan
- Per och Lars erbjudit sig betala värderingssumman 80 daler
- Enligt jordebok 1825 (Arkiv Digital) skattköptes Holmåkra Kronogård 11/12 1719 av fru Svartenhof

forts. Barbara Sinclair, 1680-1757

Barbara von Schwartzenhoff/Sinclair
F: 1680, Stockholm
D: 1757, Skärsjö gård, Bälaryd socken

1697

Överstelöjtnant Carl Sinclair
F: 1674, Göteborg
D: 1753, Skärsjö gård, Bälaryd socken
I fångenskap 1709-1722

www.adelsvapen.com/wiki

Andra adliga jordägare i Mark

Gustaf Cronhielm 1664-1737

- Greve, kanslipresident och riksråd
- Kronprins Karl (XII):s lärare
- Drivande i arbetet med 1734 års lag
- Representerades i Mark av frälsefogden Johan Hedström

Häradsprofossen Sven Björnsson utfört för milt spöstraff

Hösttinget 1729

23. S: dag angaf Härads Commissarien Wälbetrodde Georg Ruda at Härads Prophossen Swen Biörnsson Råbock wid executions förrättande å Anders Andersson i Uddetorp som för enkelt hoor idag blifwit dömbd till 16 par spö, den samma så lamt wärckställt, at på sådana executioner föga bättring kan föllia...

- Sven slapp undan med en skarp åtvarning
- 16 par spö (3 slag av paret)
- Mål med sex utom äktenskap var vanliga – lönskaläger, enkelt- och dubbelt hor
- Häradsprofoss: tjänsteman inom länsförvaltningen med polisiära och straffverkställande uppgifter
- Drängen Anders Andersson och hustru till Bengt Jonsson, Sigrid Jönsdotter, i Uddetorp, Fotskäl
- Anders dömd till 40 dalers böter, Sigrid till 80 daler
- Skilsmässa, Bengt och Sigrid hänvisas till domkapitlet i Göteborg
- MTL 1731: Bengt gift med piga från Ellekulla

Om olovlig avverkning

Sommartinget 1716

Öijer i Mölnebacka kunde icke neka sig hafwa huggit 6 st timber ståckar på allmänningen till en qwarn damb upbyggande, hwilken aldeles varit bortfluten. Hwarwed intygade Cronones befallningzman att om han icke reparerat denne damb hade hela sochnen kommit att lijda i brist af mæld, icke desto mindre som ingen wederbörl. utsyning föregått, så plicktar Öijer derföre 6 mr. silf

- Öjer Andersson 1681-1720, Mölnebacka Lillegård i Hajom
- Mål med olaga avverkning, mycket vanligt vid tiden. Jägmästare Erik Geurler drivande.
- Början av 1700-talet: Kronan ökat behov av inhemskt ekvirke
- Tillstånd från landshövding, utsyning av skogvaktare, återplantering

Jordfall orsakar stor skada i Berghem

Sommartinget 1712

272. S:d instälte sig åthskillige hemmans åboer uti Berghems sochn högeligen beklagandes den stora olycka de igenom ett underbart och skadeliget jordfall d. 3 Majj nästledne, på deras ägor måst lida, så igenom engwallens undergång ock bortfallande, som wattnetz åfwan för jordfallet stammande ock öfwerflödande i stora elfwen, som således skadeligen är worden igentäpt, hwarigenom almogen med mycket arbete till öpnandet af sielfwa wattugången ännu föga ting kunnat uthrätta...

- Åboer vid ca 30 drabbade hemman listas; Lektorp, Gunntorp, Hulatorp mfl
- Landshövdingen hade besiktigat skadorna
- De drabbade skall delta vid nästa jordrannsakingsting för att där söka ersättning

Fortsättning

- Fortsätta leta efter intressanta mål och lägga ut
- Sammanfatta och stöpa om i annan form?
- Teman?

Tack för uppmärksamheten!

Länk till bildspelet: